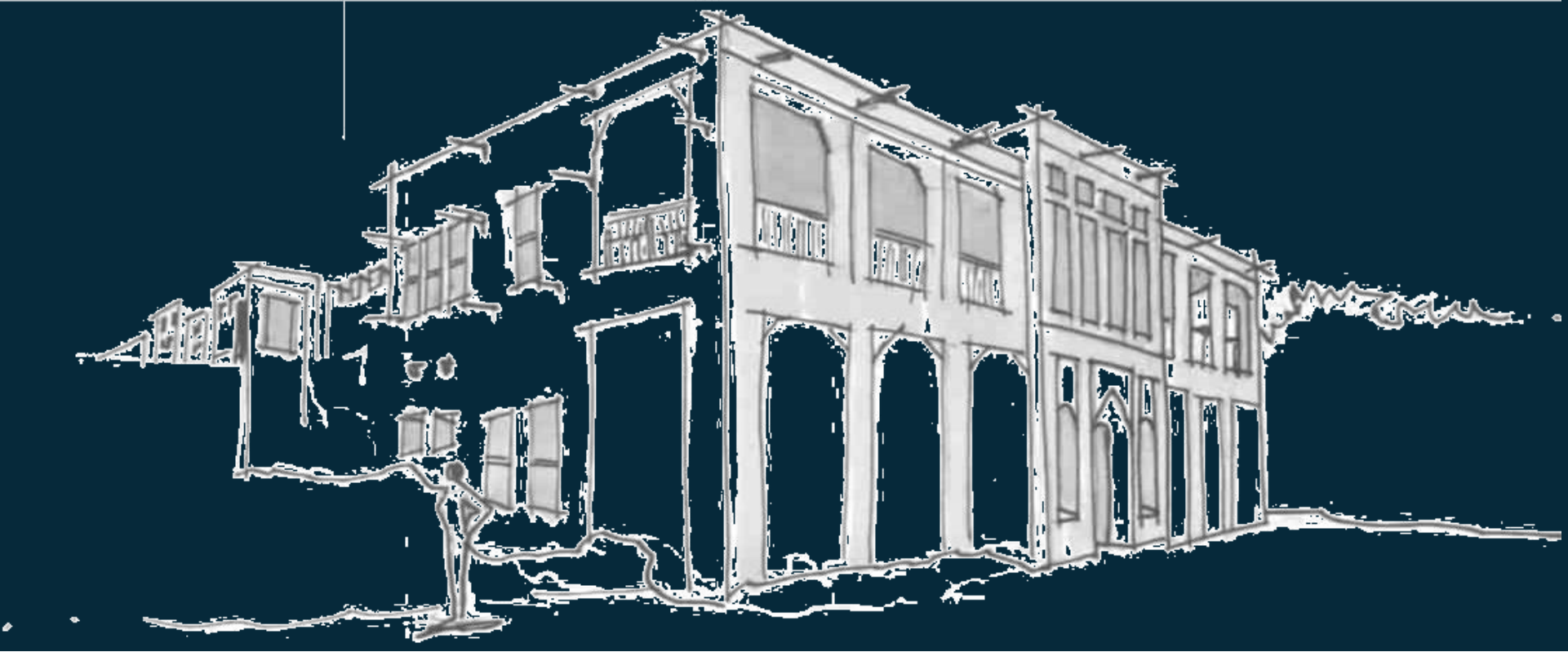

■ داستان یک شهر

(A story of a city)

داستان یک شهر

بازآفرینی بافت تاریخی بندرلنگه

مهندسین مشاور پویا هنر معماری

ارائه : کامران موسوی

■ خلیج فارس

خلیج فارس آبراهی پراهمیت در آسیای غربی و منطقه خاورمیانه است که در امتداد دریای عمان و در میان ایران و شبه جزیره عربستان قرار دارد.

مساحت خلیج فارس ۲۳۷،۴۷۳ کیلومتر مربع است.

طول آن حدود ۹۰۰ کیلومتر و عرض متوسط آن ۲۵۰ کیلومتر است.

پس از خلیج مکزیک و خلیج هادسون سومین خلیج بزرگ جهان به شمار می آید.

■ وجود یک پیوستار دفاعی در مقابل منظره

شهرستان بندر لنگه یکی از شهرستان‌های استان هرمزگان ایران است.

مرکز این شهرستان، شهر بندر لنگه است.

مردم شهرستان بندر لنگه از نژاد اچمی هستند و به زبان اچمی سخن میگویند.

دین و مذهب آنها اسلام، اهل سنت و جماعت، شافعی است.
بر پایه سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال ۱۳۹۵، جمعیت شهرستان بندر لنگه برابر با ۱۵۹٬۳۵۸ نفر بوده است.

شهرستان بندر لنگه شامل ۴ بخش، ۸ دهستان و ۵ شهر است.

شهر بندر لنگه

شهر بندر لنگه یکی از شهرهای غرب استان هرمزگان در کرانه ساحلی خلیج فارس، مرکز شهرستان بندر لنگه و یکی از بندرهای مهم در جنوب ایران است.

بندر لنگه به واسطه اینکه تا حدود هفتاد سال پیش مرکز عمده صید مروارید جهان بوده به **بندر مروارید** معروف بوده است. بندر لنگه به دلیل موقعیت مخصوص جغرافیایی، از گذشته‌های دور به عنوان یک ایستگاه ترانزیتی بار و مسافر فعالیت می کرده همچنین بندر لنگه زمانی به عنوان «یکی از بندرهای عمده ایران»، «عروس بندرهای ایران»، «پروونق‌ترین شهر ساحلی ایران» هم شناخته شده است.

بندر لنگه را باید شهر مساجد و برکه‌ها نامید، زیرا در این شهر برکه‌ها (آب‌انبار) و مساجد ارزشمندی وجود دارد که بیشتر آن‌ها در فهرست آثار ملی کشور به ثبت رسیده‌اند.

پیشینه تاریخی شهر

اواخر قاجار بندرلنگه دچار انحطاط می شود؛ توسعه بندر خرمشهر از سال ۱۳۰۰ و تصویب قانون انحصاری تجارت خارجی که بازرگانی را در خلیج فارس محدود می ساخت، شرایط انحطاطی بندرلنگه را تشدید نمود.

کشیده شدن جنگ جهانی دوم به ایران، بروز قحطی در بندرلنگه و ماجرای کشف حجاب موجب مهاجرت مردم شهر و خالی شدن آن از جمعیت گردید.

پیشینه تاریخی شهر

قدیمی ترین اثر تاریخی که به لنگه اشاره نموده است کتاب تمدن های نخستین می باشد. به موجب آن این شهر در دوره هخامنشیان یکی از بنادر کشور بوده که از آن تحت عنوان گوگانا یاد می شده است.

در آغاز استقرار پرتغالی ها لنگه قریه کوچکی در کنار کنگ بوده است ولی در دوره زندیه در نتیجه برخی اقدامات کریم خان زند تدریج این شهر رو به آبادانی نهاد.

نگاه کلی به شهر براساس عکس های هوایی

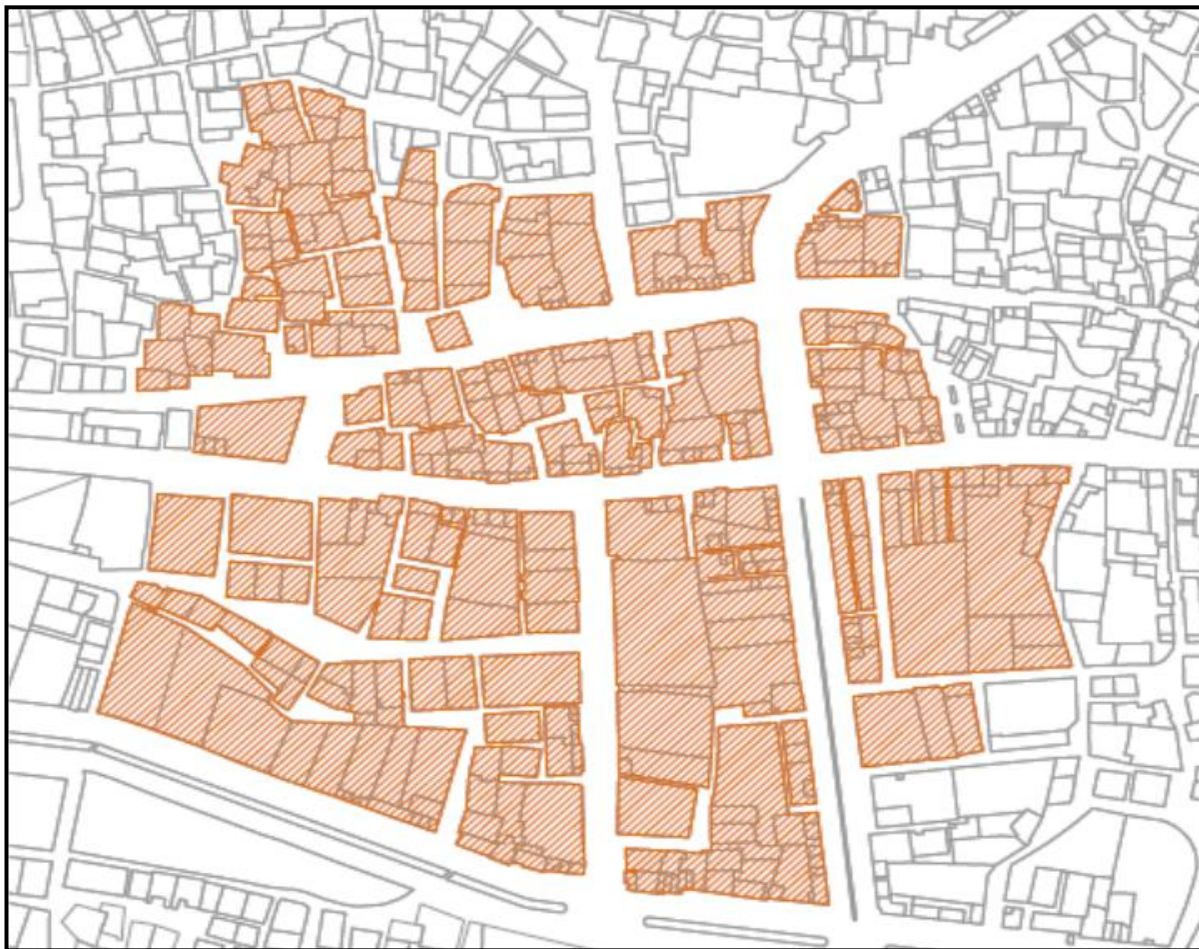
■ بررسی در نحوه تغییرات و گسترش بندرلنگه در طول چهار دهه گذشته، اطلاعات ارزشمندی را در خصوص شکل گیری محلات جدید و تخریب محلات قدیم در اختیار ما قرار می دهد؛ عکس های هوایی سال های ۱۳۳۵ تا ۱۳۸۲ بهترین بازگو کننده این تغییرات است. تصویر ۲-۳ نقشه هوایی سال ۱۳۳۵

نگاه کلی به شهر براساس عکس های هوایی

■ با نگاهی دقیق به عکس ها مشخص می شود که در فاصله سال های ۱۳۳۵ تا ۱۳۴۳ که مصادف با افول بندرلنگه در دوران پهلوی است تغییری در ساخت و ساز شهر، شریان های اصلی و توسعه آن صورت نگرفته است؛ نقشه هوایی سال ۱۳۴۶

ترکیب و دانه بندی بافت

دانه بندی مجزا و تفکیک بافت شهر گسسته به نظر می رسد، ساختمانها بدون تماس در کنار هم چیده شده اند؛ بندرت چند ساختمان یک مجموعه یا بلوک ساختمانی را بوجود می آورند.

علاوه بر کوچه ها، راهروهای باریکی نیز بناها را از هم مجزا می سازد، بافت قدیمی شهر فشرده است.

شبکه بندی بافت

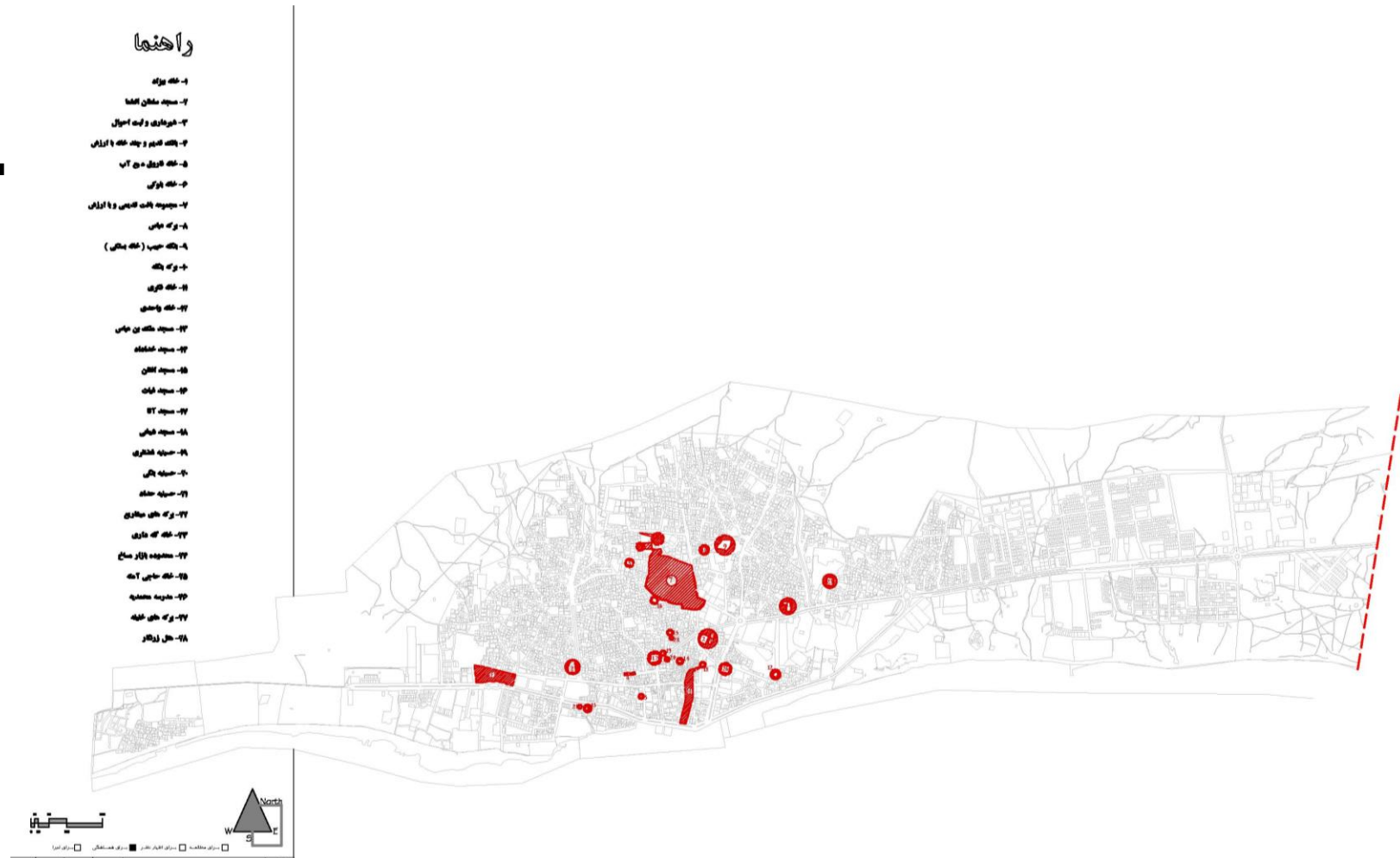

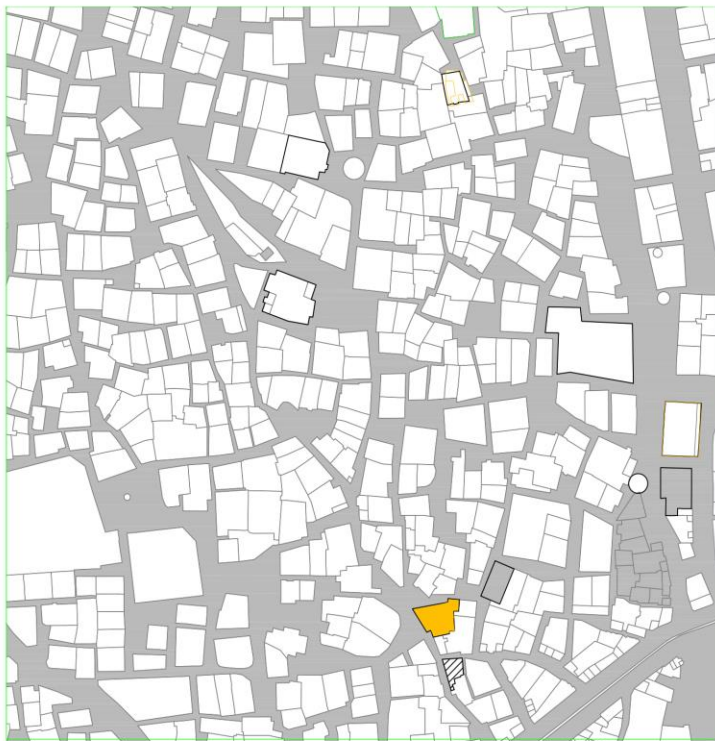
■ کوچه ها همگی در جهت شمال غربی-جنوب شرقی
کوچه ها به عنوان کانالهای جریان هوا عمل می کنند
عواملی که در نحوه پیکربندی کوچه ها موثر واقع شده اند
عبارتند از:

- ۱- جهت گیری عمومی ساختمان ها به سوی دریا برای
تنفس از هوای مطلوب؛
- ۲- گسستگی بناها از هم برای دفع گرما و رطوبت؛
- ۳- امکان دفع نزولات جوی از چهار طرف ساختمان؛
- ۴- امکان عبور سیلاب ها از میان ساختمان ها.

شناسایی بافت بناهای تاریخی

- بناهای با ارزش بندرلنگه را می توان به سه گروه :
اماکن مذهبی، آب انبارها و خانه های مسکونی تقسیم کرد.
- از اماکن مذهبی با ارزش می توان به مسجد افغان و مسجد غیاث و... اشاره کرد.
- از آب انبارها می توان به آب انبارهای بن عباس، بنگله اشاره کرد.
- خانه فکری و فاروق از زیباترین خانه های تاریخی و با ارزش بندر لنگه هستند، این بناهای با ارزش در نقشه نشان داده شده است.

تصویر شماره ۱: جانمایی موقعیت بنا در سایت

تصویر شماره ۲: عکس بنا

در محله افغان بندرلنگه و در حد شرقی میدان کوچک مسجدی به نام افغان وجود دارد که از بناهای ارزشمند بندرلنگه است. مسجد شامل یک شبستان زمستانی است. شبستان تابستانی در جنوب و شامل دو ردیف ستون است که هر ردیف از سه ستون تشکیل شده است. ارتفاع ستون ها دو متر است که پس از سرستون با طاقی ملایم به پایه دیگر پیوسته است. تمامی رویه های ستون ها و سرستون ها با خشت های گچی که با نقوش زیبا و رجسته قالبگیری شده تزئین یافته است. ایوان شرقی شامل هشت ستون است با فاصله سه و نیم متر و عرض این ایوان چهار و نیم متر و سی متر طول دارد. ستون های کنج ایوان باریکتر از ستون های شبستان است. شبستان زمستانی در شمال قرار دارد و بوسیله هشت درگاه به ایوان راه دارد. در میان میجد حیاط وسیعی با ابعاد بیست در سی متر وجود دارد. این مسجد در اواخر دوره افشاریه ساخته شده است و بیانگر هنر و معماری عصر صفویه است.

۱۲

تصویر شماره ۵: تصویر رواق ها

تصویر شماره ۳: عکس از مناره

تصویر شماره ۴: تصویر ورودی

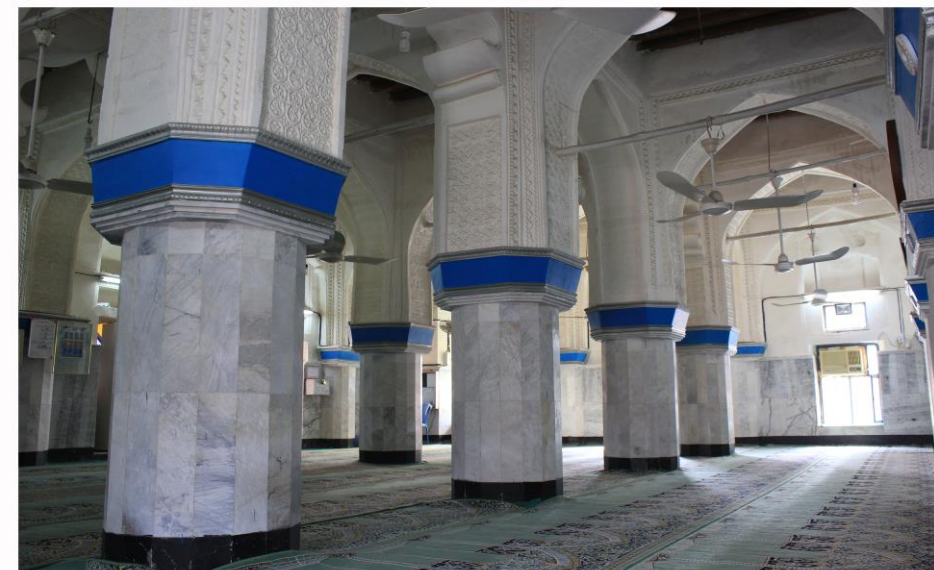

تصویر شماره ۱: جانمایی موقعیت بنا در سایت

تصویر شماره ۲: عکس بنا

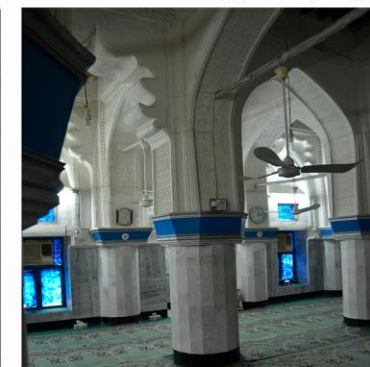
در محله عیات بندرلنگه مسجد زیبا و بزرگی وجود دارد که از نظر بزرگی و ظاهر شباهت زیادی با مسجد افغان دارد. آب انبار بزرگی برای تامین آب مسجد در حد غربی آن وجود دارد. این مسجد دو شبستان تابستانی و زمستانی دارد. در شبستان زمستانی ۹ ستون در ۳ ردیف و ایوانی در سه طرف آن وجود دارد که بخش جنوبی آن شبستان تابستانی است و از چهار ردیف ستون که در هر ردیف چهار ستون وجود دارد ساخته شده است. این مسجد بر روی صفا ساخته شده است و در حد شرقی خود صحن بزرگی دارد که با دو درگاه به محوطه اطراف راه دارد. ستون های فضای داخلی گرد و ستون های خارج چهارگوش است. ارتفاع ستون نزدیک به چهار متر است که با طاق های عظیمی به یکدیگر وصل شده اند. این بنا در دوره زندیه ساخته شده است و به لحاظ زیبایی، معماری و قدمت خود در زمره آثار با ارزش معماری ایرانی است.

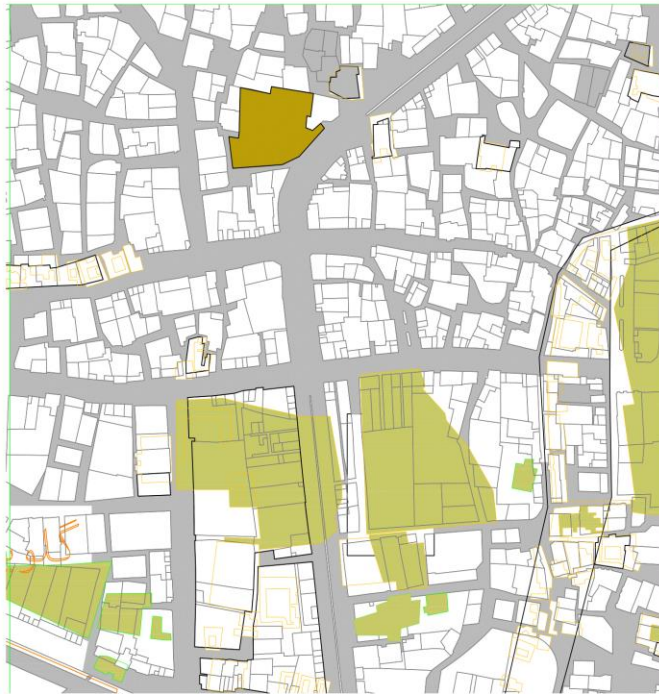
تصویر شماره ۸: شبستان زمستانی

تصویر شماره ۱۰: حیاط مسجد

تصویر شماره ۹: تزئینات گچبری شبستان زمستانی

تصویر شماره ۱: جانمایی موقعیت بنا در سایت

تصویر شماره ۲: عکس بنا

در محله مساج بندرلنگه در ضلع غربی میدان کوچکی یک مسجد زیبا به نام مسجد آقا وجود دارد که مورد توجه واقع شده است. این مسجد یکی از بزرگترین مساجد بندرلنگه است و شبستانی در حدود ۳۰۰ متر مربع دارد. ستون های داخل شبستان گرد و از مصالح سنگ قلوه و گچ زنده است که با طاق های جناغی به یکدیگر متصل شده اند. یک ردیف ستون که فواصل آن را ۶ درگاه ورود و خروج پوشانده حفاصل شبستان و ایوان شرقی است. ایوان مسجد دارای ۱۲ ستون چهارگوش است که ارتفاع آنها تا پطاق ۳ متر می باشد. مساحت ایوان ۶۰۰ متر مربع می باشد. دو درگاه بلند در شمال و جنوب آن قرار دارد. رویه ستون ها چه در خارج و چه در داخل ایوان با آجرهای گچی قالبی که با نقوش هندسی زیبایی تزئین یافته پوشانیده شده است. صحن حیاط ۹۰۰ مترمربع مساحت دارد که سقف آن با تیرهای چوبی پوشیده شده است و درچه های نورگیر آن منطبق با اقلیم طراحی شده است و در فصل های گرم ساکنان را در امان نگه می دارد. این بنا در عصر صفویه و افشاریه ساخته شده است.

تصویر شماره ۳: محوطه اطراف مسجد

تصویر شماره ۵: ورودی مسجد

تصویر شماره ۴: تزئینات

مسجد غیاث:

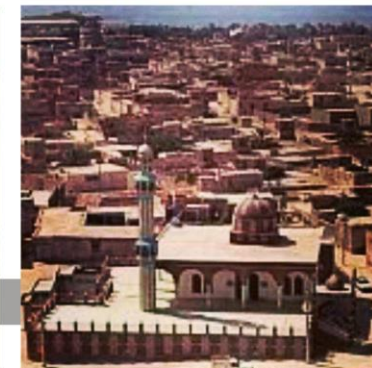
در محله غیاث بندرلنگه مسجد زیبا و بزرگی وجود دارد که از نظر بزرگی و ظاهر شباهت زیادی با مسجد افغان دارد. آب انبار بزرگی برای تامین آب مسجد در حد غربی آن وجود دارد. این مسجد دو شبستان تابستانی و زمستانی دارد. در شبستان زمستانی ۹ ستون در ۳ ردیف و ایوانی در سه طرف آن وجود دارد که بخش جنوبی آن شبستان تابستانی است و از چهار ردیف ستون که در هر ردیف چهار ستون وجود دارد ساخته شده است. این مسجد بر روی صفه ساخته شده است و در حد شرقی خود صحن بزرگی دارد که با دو درگاه به محوطه اطراف راه دارد. ستون های فضای داخلی گرد و ستون های خارج چهارگوش است. ارتفاع ستون نزدیک به چهار متر است که با طاق های عظیمی به یکدیگر وصل شده اند. این بنا در دوره زندیه ساخته شده است و به لحاظ زیبایی، معماری و قدمت خود در زمره آثار با ارزش معماری ایرانی است.

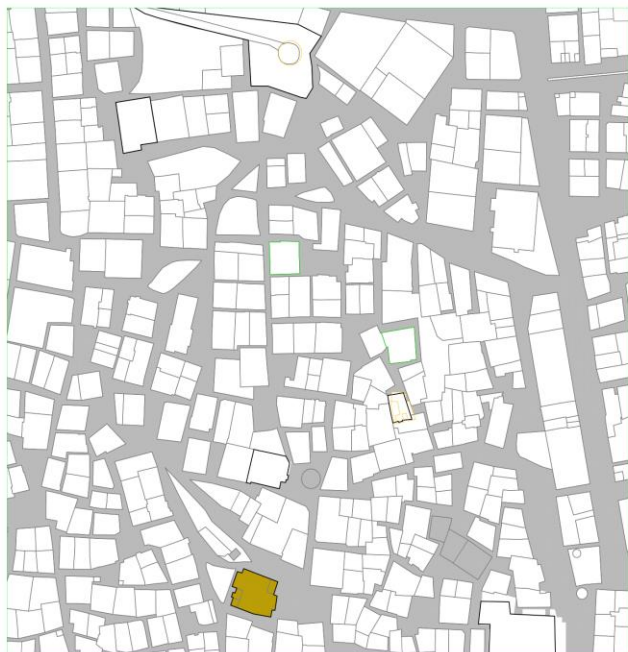
تصویر شماره ۳: عکس از نمای جنوبی بنا

تصویر شماره ۵: تصویر قدیم صحن مسجد

تصویر شماره ۴: تصویر از کل مجموعه

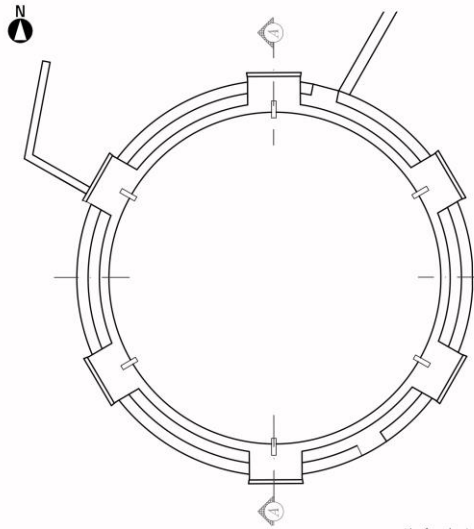

تصویر شماره ۱: جانمایی موقعیت بنا در سایت

تصویر شماره ۲: عکس بنا

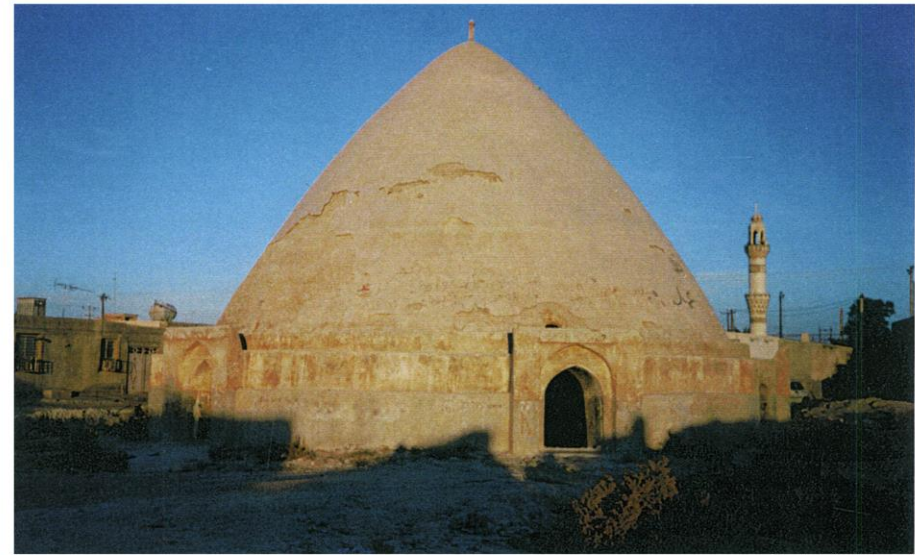
برکه بنگله

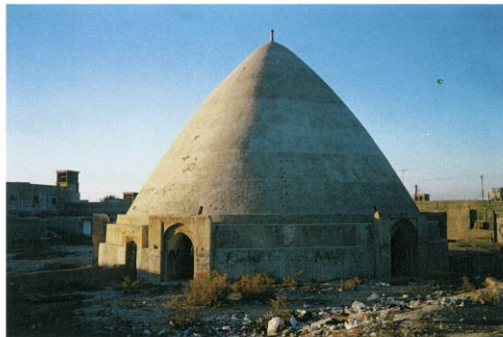
تصویر شماره ۶: پلان

تصویر شماره ۵: نمای خارجی

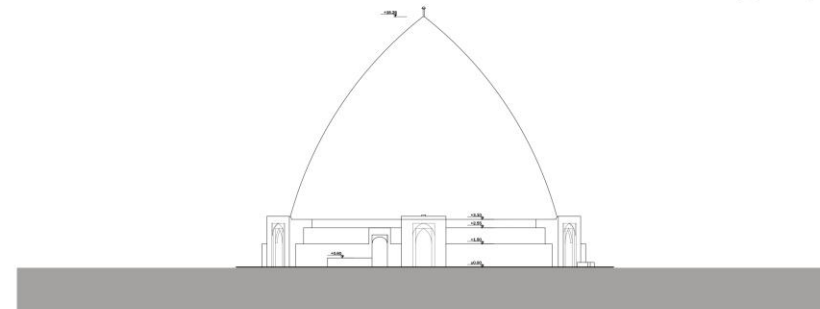
تصویر شماره ۳: نمای برکه

تصویر شماره ۸: نمای خارجی

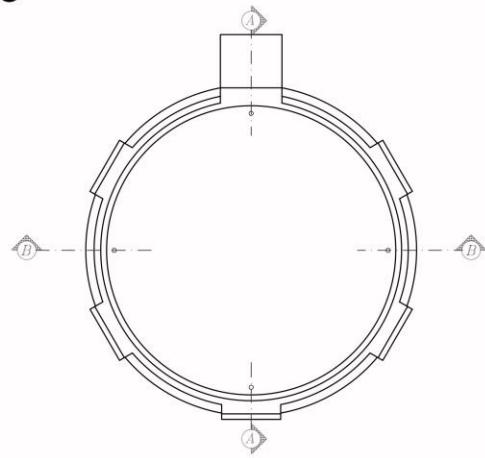

تصویر شماره ۷: نمای خارجی

تصویر شماره ۴: نما

برکه بن عباس

تصویر شماره ۶: پلان

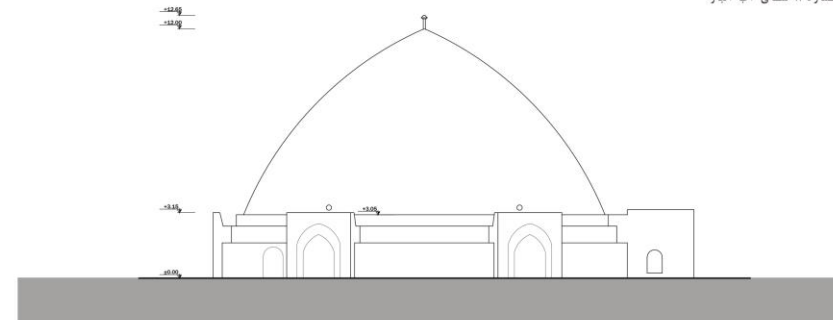
تصویر شماره ۵: نمای خارجی

تصویر شماره ۷: آب انبار دریاقت شهری

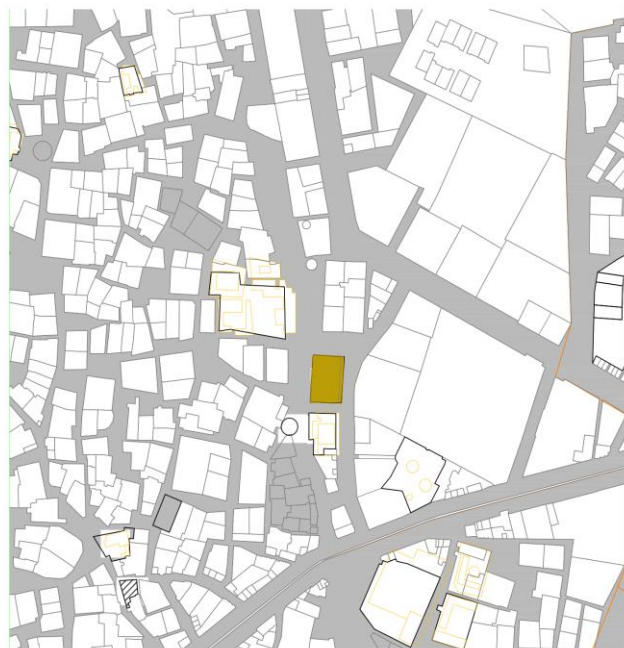
تصویر شماره ۳: نمای آب انبار

تصویر شماره ۴: نما

خانه محمد صالح فکری:

این بنا تقریباً در مرکز شهرستان لنگه در میدان آموزش و پرورش می باشد. در این بنا شاهد فرمی درونگرا با حیاط مرکزی و باغچه جهت تعدیل هوا می باشیم. ورودی بنا در ضلع جنوبی متصل به یک هشتی می باشد. در دو ضلع شرق و غرب اتاقی وجود دارد که در شمال هشتی به یک پیش ورودی متصل است. تنها بادگیر این بنا در انتهای ضلع شرقی و بعد از آن نیز اتاقی کوچک متصل به ضلع شمالی وجود دارد. بنا در ضلع شمالی دو طبقه می باشد که هر طبقه یک ایوان وسیع دارد. در ضلع غربی بنا که در حال حاضر تقریباً مخروبه است از بقایا می توان پی برد دارای چهار اتاق بوده است. دیوارها از نوعی سنگ مرجانی متخلخل و سبک است که با نازک کاری گچ بومی و دست ساز می باشد. سقف بنا از چوب چندل، حصیر، الوار و کاهگل است. نرده ها، درب ها و پنجره ها از چوب ساج است که در برابر پوسیدگی و کرم خوردگی بسیار مقاوم است. در تمامی بنا تزئینات گچبری بسیار زیبایی وجود داشته است.

تصویر شماره ۵: جانمایی موقعیت بنا در سایت

تصویر شماره ۴: عکس بنا

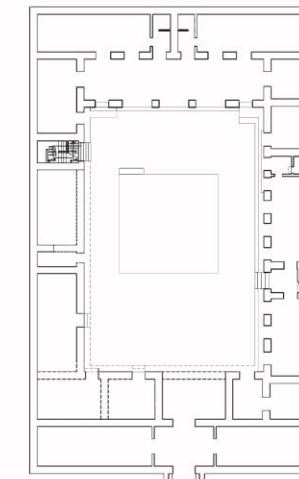
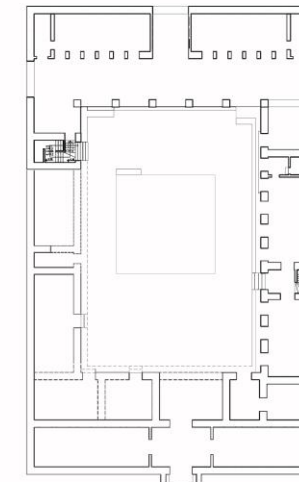

تصویر شماره ۵: تصویر ایوان طبقه اول

۱۲

تصویر شماره ۷: فضای داخلی عمارت

تصویر شماره ۶: پلان طبقات همکف و اول

خانه فاروق:

خانه فاروق در محله بلوکی بندرلنگه جنب ضلع شرقی مسجد و مدرسه دینی خالدی قرار دارد. این خانه در دوره قاجار ساخته شده است. این بنا با تکیه بر اصول معماری ایرانی ساخته شده است و همه عناصر آن را دارا می باشد از جمله درونگرایی، جدایی دو بخش اندرونی و بیرونی، شکل گیری اتاق ها پیرامون حیاط مرکزی و راهیابی به اتاق ها از طریق ایوان، نورگیرهای مشبک گچی، شیشه ای و رنگی مطابقت با آب و هوای منطقه و بادگیرها.

در ساخت این بنا از سنگ و ساروج به همراه پوششی از گچ محلی و چوب چنندل و منکور برای سقف استفاده شده است. درب اصلی در ضلع شرقی با هشتی ورودی که سکوهایی برای نشستن و تزیینات گچی دارد. در دو طرف آن دو اتاق مجلسی است که این مجموعه بخش بیرونی را شکل می دهد. در اندرونی حیاط مربع شکلی است با باغچه ای در میان و اتاق های اطراف که دسترسی به آنها از طریق ایوان است. تزیینات طاق نماهای گچبری شده و لچکی و ستون ها و نورگیرهای گچی و شیشه های رنگی خصوصا در طبقه وم خانه بسیار چشمگیر هستند.

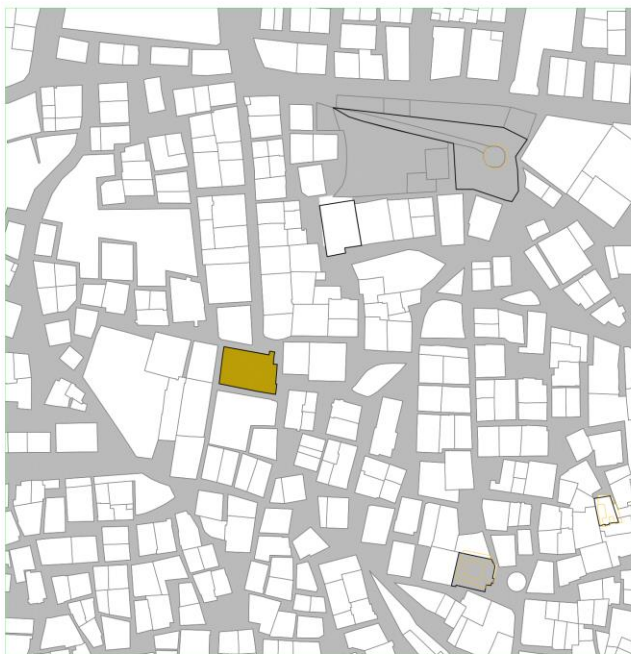
تصویر شماره ۸: تصویر حیاط مرکزی

تصویر شماره ۱۰: ورودی اصلی بنا

تصویر شماره ۹: فضای داخلی

تصویر شماره ۱: جانمایی موقعیت بنا در سایت

تصویر شماره ۲: عکس قدیمی بنا

مرمت بافت ساختمان شهرداری بندرلنگه

با توجه به کمبود اطلاعات و مدارک کتابخانه ای شناخت جامع اثر میسر نشد در نتیجه با مطالعات میدانی سعی شد تا حدودی این کمبود برطرف شود.

بر اساس مصاحبه ای که با آقای حاج عبدالله محمودیان که طی سال های ۱۳۳۷، ۱۳۳۸ و ۱۳۳۹ شهردار بوده اند این بنا از خانم فاطمه بهزاد برای شهرداری خریداری شده است

در دوره ای فرمانداری هم در این بنا مستقر بوده و بر اساس اطلاعات میدانی به دست آمده در بعد از انقلاب اسلامی نهاد ها و ادارات زیادی به طور موقت در این بنا ساکن بوده اند.

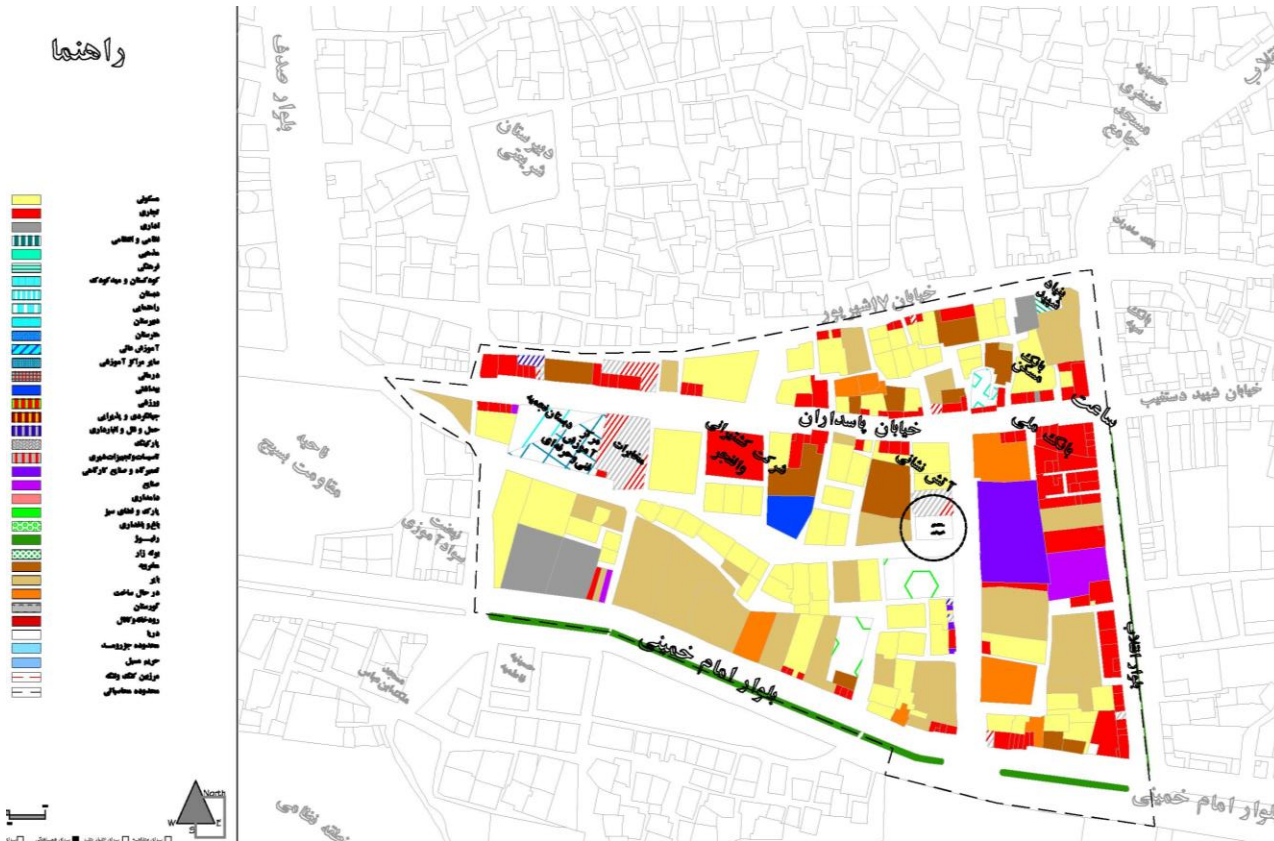
الگو اولیه اثر ساختمان شهرداری بندرلنگه

با توجه به عکس های هوایی سال های ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳ در می یابیم که پلان وضع موجود ساختمان شهرداری تغییراتی را در طول زمان پذیرفته که در نقشه (۳۷) این روند نشان داده شده است که از آن جمله می توان به :

الحاق پله به بدنه شمالی که منجر به تخریب قسمتی از سقف جبهه شمالی شده و موجب تضعیف بنا از این نقطه گشته و در نهایت آسیب های شدیدی را متحمل شده است.

از بین رفتن جبهه غربی که نقش خدماتی را به عهده داشته است.

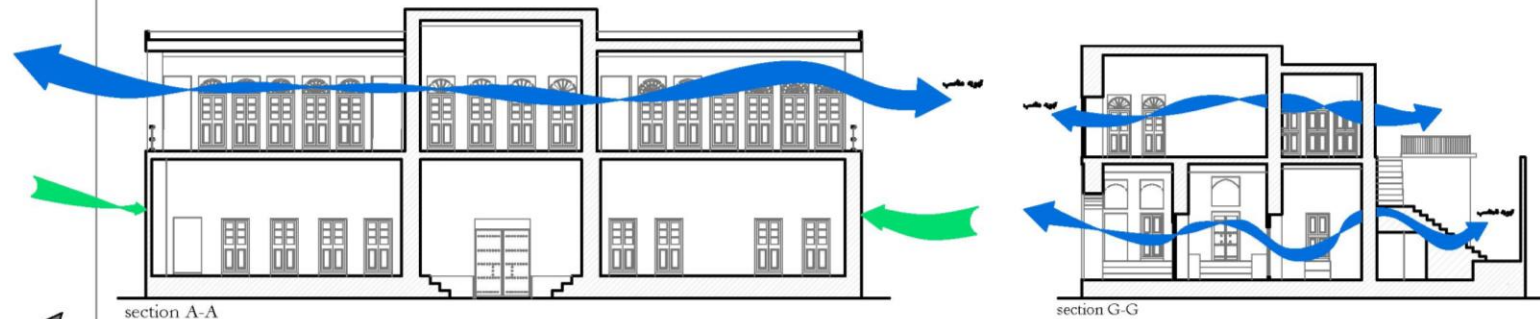
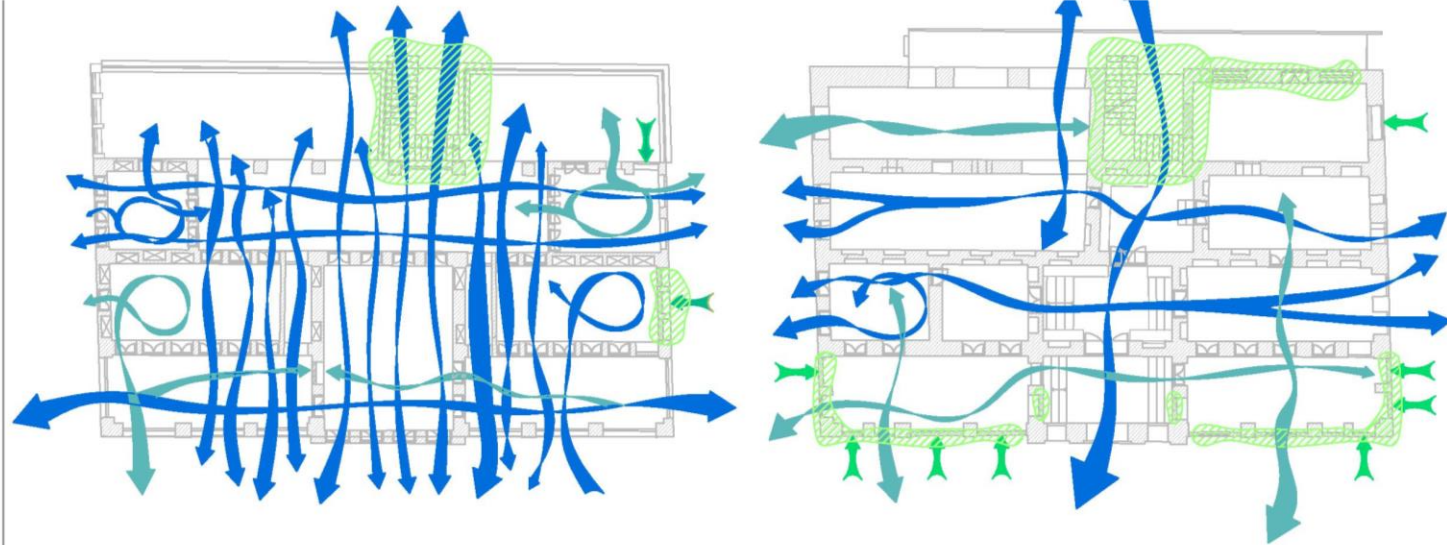
جدا شدن حیاط مرکزی و جبهه شمالی بنا و ...

ساختار بنا

راهنما

- محدوده اقلیتی
- تهویه مناسب
- تهویه ضعیف
- تهویه نامناسب

section A-A

section G-G

■ مرمت اثر

■ زدودن الحاقات

■ ملاحظات در دوره بهره برداری

■ تخریب و تغییر ساختار بنا

■ بازآفرینی الگوی اولیه از دل بنا

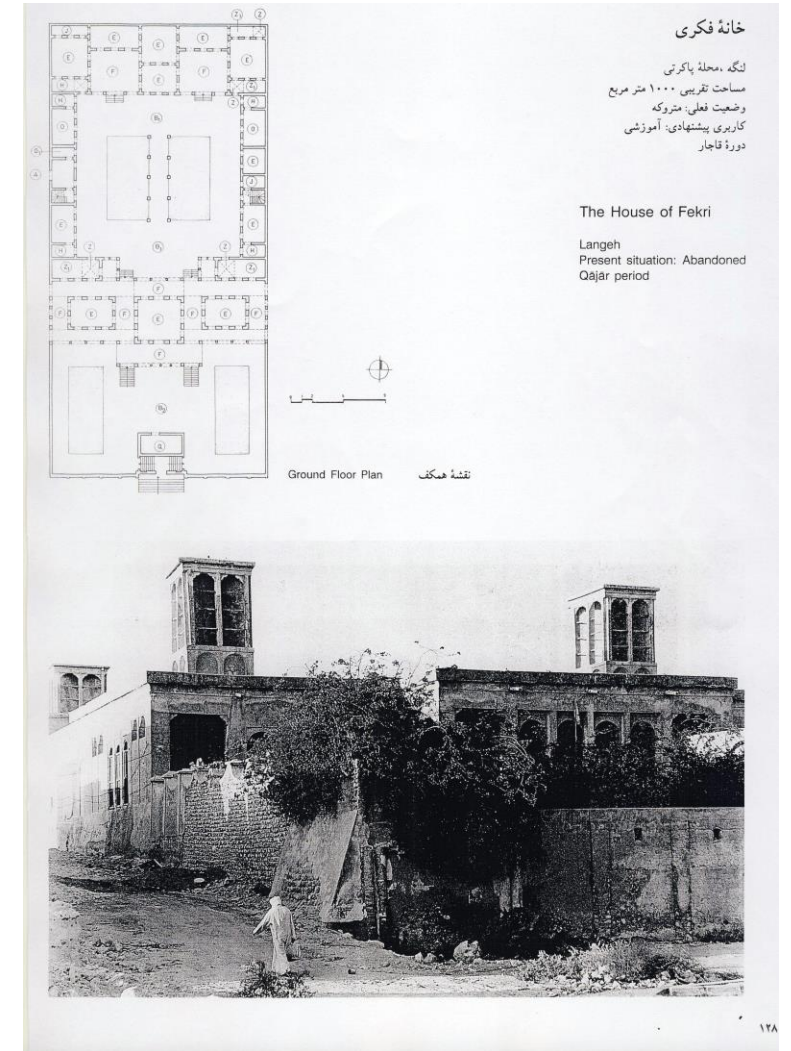
■ ملاحظات در دوره بهره برداری

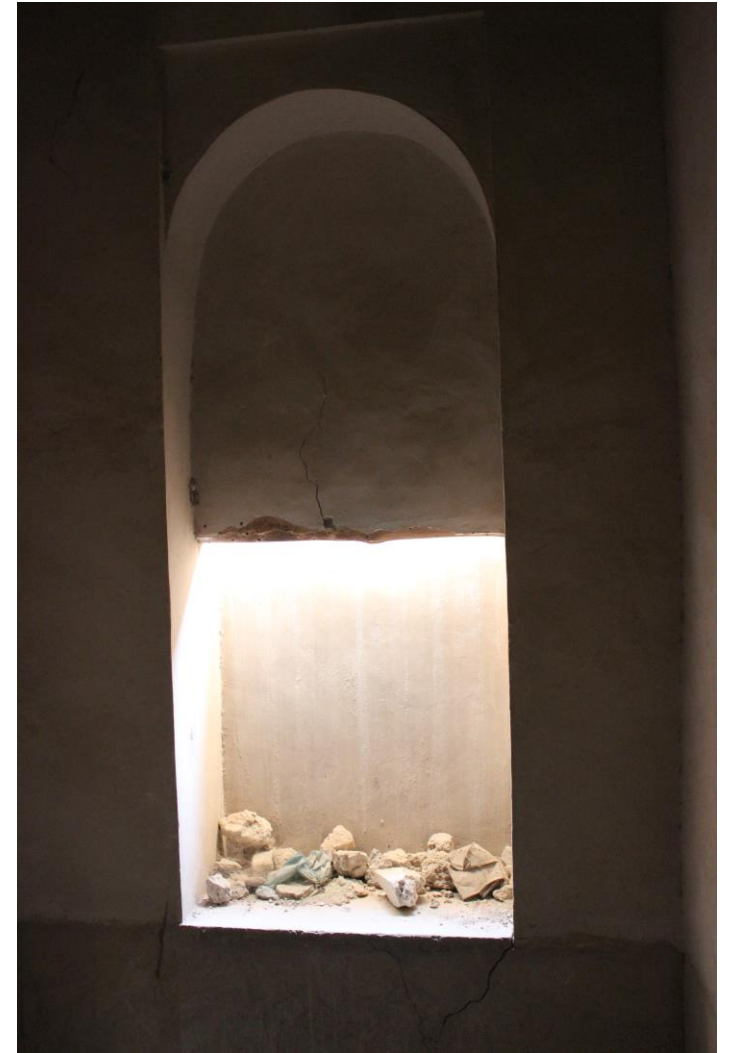
■ خانه فکری

خانه فکری

■ خانه فکری

◦ ሃፍ ታታታ ለ ለፍለ

Info.Daacgroup@gmail.com

www.Daacgroup.com